

Rolul instituțiilor naționale și internaționale în prevenirea și combaterea corupției în statele est-europene. Studiu comparat

The role of the national and international institutions in preventing and combating corruption in the Eastern European states. Comparative study.

Conf.univ., dr. Ion CIOBANU

Catedra de Drept

Universitatea de Stat Alecu Russo din Bălți

Elliott School of International Affairs

The Institute for European, Russian and Eurasian Studies (IERES)

i.ciobanu@mail.md

ionciobanu1980@gmail.com

Rezumat: Corupția constituie un fenomen social răspândit în toată lumea din cele mai vechi timpuri. Aceasta este o problemă ce afectează atât statele dezvoltate, cât și cele aflate în perioada de tranziție, deosebindu-se după nivelul, gradul de extindere și tipul corupției. Cercetarea se focusează pe fenomenul *corupției*, subiect controversat care atrage atenție deosebită, în ultimii ani, mai multor autori.

Cuvinte-cheie: corupție, funcționar public, autoritate judecătorească, instituție publică, organizație internațională.

Summary: *Corruption is a social phenomenon which is spread worldwide since ancient times. This is a problem that affects both the developed countries and those that are in transition process, differing by level, extent and type of corruption. This research focuses on corruption as a controversial subject that attracted, in recent years, the attention of authors.*

Key-words: *corruption, civil servant, judicial authority, public institution, international organization.*

Corupția constituie un fenomen social răspândit în toată lumea, din cele mai vechi timpuri. Aceasta este o problemă ce afectează atât statele dezvoltate, cât și cele aflate în perioada de tranziție, deosebindu-se după nivelul, gradul de extindere și tipul corupției¹.

---

¹ Peter Larmour, Nick Wolanin. An international human rights approach to corruption. Chapter Author(s): Zoe Pearson Book, Corruption and Anti-Corruption Book Editor(s), 2013. pag. 30.

Actualmente, există o literatură de specialitate vastă care abordează problema corupției în domeniul politic, judecătoresc, economic etc., precum și cercetări asupra efectelor nocive ale acestui fenomen pentru economia și dezvoltarea a unui stat, în general. Fenomenul corupției contribuie, de asemenea, la aprofundarea inegalităților sociale în state dezvoltate sau în state aflate în tranziție².

În acest context, considerăm necesar să înaintăm următoarele ipoteze ale cercetării noastre:

1) Cu cât cadrul normativ este mai calitativ, cu atât instituțiile sunt mai performante.

2) Cadrul normativ este inefficient și are o influență redusă asupra comportamentului social dacă nu prevede împuterniciri clar definite ale organelor de drept.

3) Cu cât este mai transparentă piața financiară, cu atât sunt mai performantă este activitatea instituțiilor statale.

Banca mondială sugerează în raportul său din 1997 că este dificil de a defini și de a aprecia impactul fenomenului corupției din cauza complexității acestui concept. Corupția constituie un fenomen care se poate referi la diverse domenii ale activității umane și presupune un comportament specific în diferite circumstanțe.

Fenomenul corupției, de fapt, este domeniul de studiu ce se află la confluența mai multor științe, precum ar fi economia, dreptul, sociologia, științe politice, antropologia etc.

De asemenea, în literatura de specialitate vom găsi multiple definiții și clasificări care vor intersecta mai mulți factori interdependenți precum ar fi: structuri instituționale, drepturile și libertățile civile, guvernanta, politici economice, caracteristicile statelor, inechitățile dintre cetățeni.

Toate statele lumii dispun de cadrul normativ care interzice corupția sub orice manifestare a acestui fenomen. În unele state s-a încercat chiar să se creeze suplimentar comisii de anchetă, instituții specializate ș.a.

Așadar, corupția constituie un abuz al persoanelor ce dețin funcții publice cu scopul obținerii avantajelor și/sau înavuțirii personale.

În literatura de specialitate americană, pe lângă formele clasice ale corupției (delapidare de fonduri publice, extorcare, oferirea sau primirea mitei), mai regăsim și un termen relativ nou *nepotism*, care presupune avantajarea rudelor (membrilor familiei sau asociați) în promovări în funcții publice. Dacă, anterior, corupția era tratată ca un fenomen ordinar de mituire a funcționarilor de rând (low-level officials), actualmente noțiunea de corupție include și acțiunile ilegale cu impact

---

² Peter Larmour, Nick Wolanin. An international human rights approach to corruption. Chapter Author(s): Zoe Pearson Book, Corruption and Anti-Corruption Book Editor(s), 2013. pag. 30-61.

major, comise de liderii politici³. Cercetarea se focusează pe fenomenul *corupției*, subiect controversat care atrage atenție deosebită în ultimii ani mai multor autori⁴.

Abordarea fenomenului corupției de către organizațiile internaționale

În efortul de a preveni și a combate corupția, mai multe organizații internaționale au implementat diverse strategii anti-corupție.

Contracrararea corupției este un obiectiv specific pentru Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), Banca Mondială, Organizația Națiunilor Unite pentru Cooperarea și Dezvoltarea Economică (OECD).

În acest context, OECD a promulgat în 1997 „Convenția de combatere a corupției funcționarilor publici străini în domeniul tranzacțiilor internaționale” (OECD, 2007)⁵. Anterior, în anul 1997, membrii OECD au convenit că mituirea unui funcționar străin aflat în misiune internațională este o infracțiune. Scopul era de a stopa răspândirea “otkat-urilor” (var.engl. kickbacks) virate sub formă de taxe/impozite sau comisioane și oferite de către companiile transnaționale în state cu economia de piață în tranziție (*otkat*, din rusă definește ca mită oferită sub formă de un procent calculat din suma alocată a banilor publici). Republica Moldova nu este stat membru al OECD, dar participă periodic la evenimentele organizată de această organizație recunoscută.

Banca Mondială abordează fenomenul corupției prin prisma generării cauzelor și efectelor economice asupra unui stat.

Datorită limitelor mandatului său legal, Banca Mondială nu poate să exercite atribuțiile puterilor statale în cel mai direct sens, dar acordă asistență managementului sectorului public și susține crearea unui mediu adecvat de afaceri⁶. Conform concluziilor date de studiul Băncii Mondiale (1997, 2000) se poate deduce faptul că orice cadrul instituțional este cu atât mai puternic, cu cât nivelul corupției este mai diminuat⁷. Totuși, Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) și Banca Mondială menționează că efectele și cauzele corupției variază de la o țară la alta depinzând de totalitatea factorilor politici, economici și sociali (World Bank 1997b; UNDP 1999).

---

³ Arthur A. Goldsmith, Slapping the Grasping Hand: Correlates of Political Corruption in Emerging Markets, In: The American Journal of Economics and Sociology, Vol. 58, Nr. 4, 1999, p. 865-883.

⁴ Ashford, B., D. Gioia, S. Robinson and L. Trevino, Re-Viewing Organizational Corruption, In: Academy of Management Review 33(3), 2008, p. 670-684., Rodriguez, P., D. Siegel, A. Hillman and L. Eden, Three Lenses on the Multinational Enterprise: Politics, Corruption, and Corporate Social Responsibility, In: Journal of International Business Studies, Nr. 37(6), 2006, p. 733-746. Uhlenbruck, K., P. Rodriguez, J. Doh and L. Eden, The Impact of Corruption on Entry Strategy: Evidence from Telecommunication Projects in Emerging Economies, Organization Science, Nr. 17(3), 2006, p. 402 - 414. United Nations, Global Dynamics of Corruption (United Nations Development Programme, Vienna), 2002, 33p.

⁵ OECD, OECD Working Group on Bribery Annual Report (OECD, Paris), 2007, 50 p.

⁶ Peter Larmour, Nick Wolanin. An international human rights approach to corruption. Chapter Author(s): Zoe Pearson Book, Corruption and Anti-Corruption Book Editor(s), 2013. pag. 38.

⁷ World Bank, Helping Countries Combat Corruption, Poverty Reduction and Economic Management Unit, Report, June 1997. World Bank, Reforming Public Institutions and Strengthening Governance, Public Sector Group, Poverty Reduction and Economic Management Network, Report, November 2000.

În ultima perioadă, se atestă tendința de prevenire și combatere a corupției la nivel internațional de către asemenea organizații precum sunt: Organizația Statelor Americane (OAS), Camera Internațională de Comerț, Banca Mondială, Națiunile Unite (UN), Fondul Monetar Internațional (IMF), Organizația Mondială a Comerțului (WTO) Organizația Națiunilor Unite pentru Cooperarea și Dezvoltarea Economică (OECD)⁸.

Fondul Monetar Internațional dezvoltă, de asemenea, politici de combatere a corupției, unul dintre care este refuzul asistenței financiare statelor, în care corupția subminează programul economic de recuperare. Recent, FMI a adoptat un ghid privind rolul acestei instituții internaționale în guvernarea și promovarea transparenței și responsabilității în sectorul public.

De asemenea, sporește rolul organizațiilor neguvernamentale printre care putem menționa Transparency International (TI), care începând cu anul 1993 a constituit o forță relevantă de conștientizare a fenomenului corupției ca problemă la nivel internațional⁹. TI consideră că globalizarea tendințelor de conștientizare a fenomenului corupției va majora interconexiunea dintre state și va contribui la prevenirea și combaterea acestui flagel social.

Transparency International are o influență majoră în cadrul acțiunilor de combatere a corupției la nivel internațional. Abordarea Transparency International rezidă în crearea și fortificarea coalițiilor naționale, regionale și globale, care constau în imixtiunea statului, instituțiilor internaționale, societății civile și sectorului privat în combaterea corupției naționale și internaționale.

Cercetări în domeniul prevenirii și combaterii corupției

Autorii J. Gerring și S. Thacker au concluzionat că reglementarea instituțională calitativă are ca efect diminuarea corupției¹⁰.

Factorul decisiv în combaterea corupției, deci, fiind consolidarea capacităților instituționale constituie, în opinia mai multor autori, soluția optimă de combatere a corupției¹¹. Autorii A. Ades și R. Di Tella au demonstrat că fenomenul corupției este în creștere acolo unde companiile naționale sunt protejate de competiție externă¹².

De asemenea, legile sunt inefficiente și au o influență redusă asupra comportamentului social dacă nu prevăd împuterniciri clar definite¹³.

---

⁸ Peter Larmour, Nick Wolanin. An international human rights approach to corruption. Chapter Author(s): Zoe Pearson Book, Corruption and Anti-Corruption Book Editor(s), 2013. pag. 31.

⁹ Peter Larmour, Nick Wolanin. An international human rights approach to corruption. Chapter Author(s): Zoe Pearson Book, Corruption and Anti-Corruption Book Editor(s), 2013. pag. 31-32.

¹⁰ Gerring, J., Thacke S. Do Neoliberal Policies Deter Political Corruption?, In: International Organization, Nr. 59, 2005, p. 233.

¹¹ Rose-Ackerman. Corruption. In: A Study in Political Economy, Academic Press, Diego, CA. 1999. Sau Rose-Ackerman, Corruption and Government. Causes, Consequences, and Reform. Cambridge University Press, 1999. Sau Rose-Ackerman, Grand Corruption and the Ethic of Global Business, In: Journal of Banking & Finance, Nr. 26(9), 2002, p. 1889-1918.

¹² Ades, A. and R. Di Tella, Rents, Competition, and Corruption, In: The American Economic Review, Nr. 89(4), 1999, p. 982.

¹³ North, D. Institutions, In: The Journal of Economic Perspectives, Nr. 5(1), 1991, p. 97-112.

Printre alte cercetări, autorii Herzfeld și Weiss au reflectat impactul consolidării capacităților autorităților de drept, în particular autorității judecătorești în diminuarea nivelului corupției în societate¹⁴.

De asemenea, cercetătorii Ades și Di Tella au demonstrat în studiile sale eficiența coraportului dintre independența sistemului judecătoresc și diminuarea corupției.

Ne raliem opiniei autorilor sus-menționați care consideră că intervenția guvernamentală este necesară, exclusiv, doar pentru a fortifica capacitățile instituționale și pentru a diminua, respectiv, practicile corupționale în stat.

Este necesar, însă, de atenționat că intervenția guvernamentală poate servi totodată și ca un instrument de intervenție sau ca o potențială sursă de coruptibilitate în stat¹⁵.

Este relevant de citat studiile cercetătorilor S. Johnson, P. Kaufmann și P. Zoido-Lobaton, care au reflectat influența politizării activității economice asupra creșterii sau diminuării fenomenului corupției. Politizarea activității economice presupune exercitarea controlului de drept asupra companiilor de către politicieni și burocrati (funcționari publici sau persoane cu funcții de demnitate publică)¹⁶.

Cercetătorii Venard și Hanafi consideră că în majoritatea statelor politicienii dețin drepturi de proprietate în diverse companii, însă imixtiunea lor exacerbată în activități economice conduce la un comportament coruptibil într-un mod inevitabil¹⁷.

Pe de altă parte, cercetătorul R. Whitley afirmă că intervenția guvernamentală este necesară ca să dezvolte un mediu adecvat de afaceri, mai ales în state cu economii în tranziție¹⁸.

Un exemplu elocvent este cel din Federația Rusă, unde oligarhii ruși tind să-și securizeze veniturile prin practici de afaceri netransparente, adică, implicit, prin practici de corupere ale funcționarilor. Ca efect, reacția guvernului ar fi să adopte legi pentru control sporit al activității societăților comerciale private, fapt care demonstrează ipoteza 3 (Cu cât este mai transparentă piața financiară, cu atât sunt mai performantă este activitatea instituțiilor statale)¹⁹.

---

¹⁴ Herzfeld, T. and C. Weiss, Corruption and Legal (In)Effectiveness: An Empirical Investigation, In: European Journal of Political Economy, Nr. 19(3), 2003, p. 621-632.

¹⁵ Venard, B., M. Hanafi, Organizational Isomorphism and Corruption in Financial Institutions: Empirical Research in Emerging Countries, In: Journal of Business Ethics, Nr. 81, 2008, p. 483.

¹⁶ Johnson, S., D. Kaufmann, P. Zoido-Lobato, Government in Transition. Regulatory Discretion and the Unofficial Economy, In: The American Economic Review, Nr. 88(2), 1998, p. 387-392.

¹⁷ Venard, B., M. Hanafi, Organizational Isomorphism and Corruption in Financial Institutions: Empirical Research in Emerging Countries, In: Journal of Business Ethics, Nr. 81, 2008, p. 481-498.

¹⁸ Whitley, R., Divergent Capitalisms: The Social Structuring and Change of Business Systems? Oxford University Press, Oxford

¹⁹ Organizational Isomorphism and Corruption: An Empirical Research in Russia Author(s): Bertrand Venard Source: Journal of Business Ethics, Vol. 89, No. 1, 2009, p. 59-76.

Cauzele, soluțiile și efectele în procesul contracarării corupției

Corupția este, evident, o problemă relevantă de ordin etic pentru orice societate contemporană. Numeroase studii demonstrează impactul negativ al fenomenului corupției în dezvoltarea economică²⁰. La fel, numeroase studii au demonstrat conexiunea dintre efectele corupției și bunăstarea economică, produsul intern brut, produsul național brut etc²¹.

Banca Mondială notează că , de fapt, cauzele apariției corupției sunt conjuncturale, înrădăcinate în mediul politic cu tradiții birocratice (World Bank 1997b: 14).

Cercetătorul Morgan reflectă cel puțin trei cauze de identificare a corupției la nivel statatal²²:

- cauze etice și culturale (așa factori sociali ca moralitatea publică, religia, conflictele dintre practicile uzuale/tradiții și instituții coloniale);
- cauze economice (se sugerează coraportul dintre stimulenții economici pentru funcționari publici ca motiv de a acționa în mod coruptibil și motivele economice ale sectorului privat de a tolera și/sau a se implica în acte de corupere);
- cauze politice (se analizează sistemul politic a cărui instituții docile tolerează încălcarea cadrului legal și crează oportunități pentru corupție).

Efectele negative ale corupției asupra guvernelor include instabilitatea politică și economică, reducerea capacităților administrative, pierderea legitimității, epuizarea resurselor guvernamentale și investiții distorsionate. Una din cele mai frecvente dezbateri pe tema consecințelor corupției asupra stabilității politice și economice este denaturarea cheltuielilor guvernamentale cauzate de acest fenomen social nociv²³.

Autorul Barry Hindess își pune întrebarea (citând, de fapt, opera *Corruption and Government* autoarei Susan Rose-Ackerman): de ce mai multe state însumă adeseori rate negative ale creșterii economice, în ciuda faptului că dispun de resurse naturale sau se bucură de resurse umane bine pregătite? Autorul înaintează, apoi, două răspunsuri diferite, dar complementare: o variantă de răspuns ar fi că *statul dispune de instituții publice și private slab funcționale*, iar în a doua accepțiune, desigur, *corupția* ca fiind o condiție de bază în care oamenii

---

²⁰ Mauro, P. Corruption and Growth, In: The Quarterly Journal of Economics, Nr. 110(3), 1995, p. 681-712. Apud. Rose-Ackerman, Trust and Honesty in Post- Socialist Societies, In: Kyklos 54, 2002, p. 415-443. Rose-Ackerman, Grand Corruption and the Ethic of Global Business, In: Journal of Banking & Finance, Nr. 26(9), 2002, p. 1889-1918.

²¹ Mauro, Rivera-Batiz, F. International Financial Liberalization, Corruption and Economic Growth, In: Review of International Economics, Nr. 9(4), 2001, P. 727-737. Rivera-Batiz, Shleiferand Vishny, Shleifer, A., R. Vishny. Corruption, In: The Quarterly Journal of Economics 108(3), 2001, p. 599-617.

²² Peter Larmour, Nick Wolanin. An international human rights approach to corruption. Chapter Author(s): Zoe Pearson Book, Corruption and Anti-Corruption Book Editor(s), 2013. pag. 30-61.

²³ Peter Larmour, Nick Wolanin. An international human rights approach to corruption. Chapter Author(s): Zoe Pearson Book, Corruption and Anti-Corruption Book Editor(s), 2013. pag. 30-61.

(politicienii, funcționarii publici, oamenii de afaceri) fac uz de pozițiile privilegiate cu scopul de urmărire a obținerii beneficiilor economice²⁴.

Corupția în statele ex-sovietice

Statele ex-sovietice au suferit metamorfoze de la state monopoliste la state cu economie de piață în tranziție. În aceste circumstanțe, companiile locale au adoptat comportament corupțional pentru a-și proteja pozițiile de afaceri²⁵.

După cum menționează autorul Arthur A. Goldsmith, colapsul imperiului sovietic în 1989 s-a datorat, în mare parte, lipsei de încredere în elitele lacome, așa-numita *nomenklatura*²⁶.

Corupția învăluie majoritatea statelor post-sovietice, în special Federația Rusă, și constituie o amenințare nu numai pentru bunăstarea internațională, dar și la securitatea internațională, consideră cercetătorul Legvold²⁷.

Nu mai puțin important este de a reflecta consecințele corupției: riscul decăderii la statut de *stat eșuat* sau la stat în *proces de a eșua*; abuz față de drepturile omului; amenințări la sănătate; perpetuarea drogurilor, traficului de ființe umane, comerț ilegal de arme; prejudicii colosale aduse economiilor naționale prin comerț ilicit, spălare de bani, crime internaționale.

În dependență de gradul de intensitate a corupției în stat, autorul Legvold distinge și propune 3 categorii de state²⁸: 1) **Stat criminal**; 2) **stat criminalizat și** 3) **stat ce însumează corupție publică**

Statul criminal, în sensul acestui text, se referă nu numai la penetrarea corupției în instituțiile publice, ci definește întreaga activitate a statului ca fiind una criminală. Este cazul unde statul protejează și incasează venituri totalmente din comerț ilicit și administrează centralizat afaceri „murdare”.

Nici unul dintre cele 12 state ex-sovietice nu intră în categoria dată, dar este cazul să menționăm regimurile separatiste, care au apărut ca rezultat al conflictelor dintre statele ex-sovietice (Abkhazia și Ossetia de Sud din Georgia, Transnistria în Moldova și Nagorno-Karabakh din Azerbaidjan).

Federația Rusă, Ucraina și alte state din spațiul CSI aparțin categoriei de mijloc, adică sunt definite ca **state criminalizate**. Corupția în cazul acestor state este foarte extinsă și prezentă la toate nivelele, deși aparent pare a fi în categoria statelor ce înglobează corupție publică. Este cazul unde corupția este un fenomen

---

²⁴ Barry Hindess. Good government and corruption, In: Corruption and Anti-Corruption Book , Editor(s) Peter Larmour, Nick Wolanin Published by Asian Pacific Press, 2013, p. 2.

²⁵ Venard, B., M. Hanafi, Organizational Isomorphism and Corruption in Financial Institutions: Empirical Research in Emerging Countries, In: Journal of Business Ethics, Nr. 81, 2008, p. 481-498.

²⁶ Arthur A. Goldsmith, Slapping the Grasping Hand: Correlates of Political Corruption in Emerging Markets, In: The American Journal of Economics and Sociology, Vol. 58, Nr. 4, 1999, p. 866.

²⁷ Robert Legvold. Corruption, the Criminalized State, and Post-Soviet Transitions, In: Corruption, Global Security, and World Order, [Brookings Institution Press](#), 2009, p. 195.

²⁸ Robert Legvold, Op.cit. p. 196.

frecvent depistat în cadrul instituțiilor de stat, dar instituțiile, *per general*, rămân a fi funcționale.

Conceptul de stat criminalizat implică un nivel înalt și saturat de corupție, unde activitatea integrală a instituțiilor publice nu poate fi definită ca fiind una coruptă, dar procesele decizionale prin care statul se implică în viața cotidiană scot în evidență fenomenul corupției.

Dintre mai multe aprecieri date acestui tip de corupție în stat, considerăm că cea mai reușită este noțiunea de “**stat capturat**”, aceasta fiind introdusă de Banca Europeană de Dezvoltare și Reconstrucție (EBRD) și Banca Mondială²⁹.

Conform definiției date de instituțiile sus-menționate, *Statul capturat* se manifestă evident atunci când, pentru a comite acte coruptibile (mai exact, pentru a avea acces la un patrimoniu public sau pentru a fi exceptat de legislația în vigoare), partidele politice cointeresate utilizează în interesele proprii pozițiile demnitarilor publici cu scopul de a schimba legislația (legi, acte administrative sau reglementări birocratice). Este cazul când demnitarii și birocratii extorc recompense de la companii private sau persoane fizice obișnuite, iar liderii politici sau grupuri de interes care au impact la nivel național folosesc recompensele materiale sau amenințări fizice pentru a remodela statul, în general.

În mod alternativ, statul criminalizat poate fi perceput ca fiind statul, unde multe (dacă nu chiar totul) sunt “privatizate”; este situația unde atât acei care guvernează, cât și cei care au putere de influență asupra guvernanților utilizează instituțiile de stat ca să promoveze interesele personale în detrimentul binelui public³⁰. De asemenea, putem distinge între *corupție sistemică* și *non-sistemică*, corupția sistemică fiind un concept mai larg decât acel de *stat criminalizat*.

Corupția sistemică presupune implicare extinsă a societății civile în raport cu instituțiile statului, acestea fiind mituite de către factori decizionali privați, ceea ce presupune implicarea în acte de corupție a societății civile la cel mai redus nivel.

Cu referire la statele ex-sovietice, autorul Ch. Stefes distinge o altă clasificare a corupției: **centralizată și descentralizată**.

Astfel, corupția sistemică centralizată presupune controalele de stat a “rețelelor de corupție”, atunci când se decide cine ia mită, când și cum; corupția descentralizată presupune existența rețelelor de corupție libere, arbitrar și adeseori haotice³¹. Prof. Ch. Stefes tratează conceptul de “*stat capturat*” ca pe o manifestare a corupției sistemice descentralizate, dar considerăm că autorul subestimează, în acest caz, interconexiunea dintre autoritatea politică și actorii privați ignorând profilul centralizat al corupției.

---

²⁹ Joel Hellman, Geraint Jones, Daniel Kaufmann, Are Foreign Investors and Multinationals Engaging in Corrupt Practices in Transition Economies, *Transition*, 2000, p. 4–7. (online) www.worldbank.org/wbi/governance/pdf/seize_synth.pdf (vizitat la 28.12. 2015).

³⁰ James C. Scott, *Comparative Political Corruption* (Englewood Cliffs, 1972)

³¹ Christoph H. Stefes, *Understanding Post-Soviet Transitions: Corruption, Collusion and Clientelism*, New York, 2005.

Cu referință la statele ex-sovietice, autorul Varese menționează³²: atunci când o economie planificată și centralizată se ruinează, apare un număr dramatic de proprietari și, prin urmare, oportunități de a aranja activități criminale. Apare stimulul de a mitui, a fura și de a extorca beneficii de pe urma privatizării proprietăților de stat.

Și mai dăunător este traficul de ființe umane, unde Federația Rusă și statele vecine s-au evidențiat în mod deosebit.

Un studiu sugerează că în perioada 1995-2005, au fost traficate între 500,000 și 850,000 femei în Federația Rusă³³. În Ucraina, stat cu o populație de puțin mai mult decât o treime din populația Rusiei, în perioada 1991-1998 au fost traficate cca. 500,000 victime³⁴.

Mult mai șocante sunt datele cu referință la traficul de femei din Republica Moldova, care în prima decadă a independenței sale a numărat aproximativ 200,000-400,00 femei, ceea ce constituie cca. 10% din totalul femeilor resortisante din acest stat³⁵.

Înălțimile la care poate ajunge corupția poate fi uneori uimitoare.

Prof. Rotberg face trimitere la cazul când Nikolay Melnichenko, garda de corp a președintelui ucrainian Leonid Kuchma, a părăsit Ucraina în anul 2000 a luat cu sine înregistrările și, mai târziu, Guvernul SUA a autentificat faptul că Kuchma discuta cu directorul Agenției exportului de arme o tranzacție prin care propunea să vândă patru instalații de radar Kolchuga passive Iracului prin intermediul Iordanului. Asemenea cazuri sunt foarte frecvente pe întreg spațiu al Comunității Statelor Independente.

În același context, într-un stat criminal (nerecunoscut), precum ar fi Transnistria, vânzarea armamentului constituia o activitate de bază, sub controlul riguros al așa-numitului președinte Igor Smirnov.

Modelul de combatere a corupției în Singapore

Pe de altă parte, în Singapore, după ce Partidul Acțiunii Populare venise la putere în 1960, a fost stabilit ca fiind prioritară lupta cu corupția prin adoptarea Legii Prevenirii Corupției din 1960, care împuternice Biroul de Investigație a Practicilor Corupte (CPIB) de cercetare a actelor de corupție. CPIB avea împuterniciri de a investiga, urmări și aresta orice operațiune bancară suspectată de violare a prevederilor legii privind prevenirea corupției.

---

³² Federico Varese, *The Russian Mafia: Private Protection in a New Market Economy*, New York, 2002. p. 206.

³³ Louise I. Shelley and Robert W. Ortung, *Russia's Efforts to Combat Human Trafficking: Efficient Crime Groups Versus Irresolute Societies and Uncoordinated States*, In: William Alex Pridemore (ed.), *Ruling Russia: Law, Crime, and Justice in a Changing Society*, Lanham, 2005, p. 167-182.

³⁴ Donna M. Hughes. "The 'Natasha' Trade: The Transnational Shadow Market of Trafficking in Women", In: *Journal of International Affairs*, LIII (2000), p. 628-629.

³⁵ Preston Mendenhall, *Sold as a Sex Slave in Europe*, (online) www.msnbc.msn.com/id/3071965/print/1/displaymode/1098 (vizitat 2 Decembrie 2015). Sau Jana Costachi, "Preventing Victimization in Moldova," *Global Affairs*, VIII (2003), p. 30.

După 1971, Hong Kong a preluat experiența Singapore în prevenirea și combaterea corupției. Georgia a fost unicul stat post-sovietic, care a încercat implementarea modelelor Singapore și Hong Kong, cel puțin la nivel de intenție.

Prima lecție a Georgiei demonstrează importanța unui puternic lider politic în stat. Ambii lideri, Mikhaïl Saakashvili și Zurab Zvania, primul prim-ministru după Revoluția trandafirilor, erau considerați ca personalități oneste și ambii au renunțat la posturile deținute în semn de protest față de creșterea nivelului în stat³⁶.

Ucraina, în perioadă Revoluției Orange avea aceleași “avantaje” ca și Georgia: revolta poporului împotriva corupției (factorul determinant ce a animat revoluția) și integrarea în Uniunea Europeană. Spre deosebire de Georgia, însă liderii Revoluției Orange din Ucraina nu au avut nici voință și nici capacități suficiente de a lansa o campanie cuprinzătoare cu priorități-cheie pentru a soluționa problema apărută.

Altundeva, în Rusia, Belarus, Cazahstan și alte state din Asia Centrală – toate impulsurile au lipsit cu desăvârșire (liderism pronunțat, public stîrnit și atractivitatea apropierei de UE).

Este evident că nimicirea corupției sistemice în oraș-stat Hong Kong sau Singapore sau într-o țară cu populație de mai puțin 5 mln. de oameni, impune o provocare redusă decît în state precum e Rusia, Ucraina și Cazahstan, cu structuri administrative diverse, geografie politică vastă și cu posibilități mai extinse de implicare în activități de corupție³⁷.

În Russia, Dmitri Medvedev venind la conducerea Rusiei a promis să depună efort în combaterea corupției și, în următoarele patru luni, a emis “Planul Național pentru Contracurarea Corupției”, inclusiv un program legislativ extins care a dorit să fie implementat pînă la finele anului. Se dorea aducerea în concordanță a legislației ruse cu standardele Convenției ONU împotriva Corupției și cu Convenția Consiliului Europei privind Combaterea Corupției, ambele fiind ratificate în 2006. Planul prevedea reformarea a patru direcții: 1) să fie inclusă o definiție clară a noțiunii *corupție* și să se ia măsuri necesare prevenirii acțiunilor de corupție, inclusiv monitorizarea publică la nivel de societate civilă și pînă la organizarea comisiilor de anchetă la nivel legislativ; 2) standarde restrictive pentru aplicanții la funcții publice și analiza minuțioasă a dosarelor personale ale acestora; 3) îmbunătățirea calificărilor judecătorilor și personalului auxiliar din cadrul instanțelor judecătorești; 4) întreprinderea unor măsuri legislative de transparentizare a tranzacțiilor prin introducerea serviciilor electronice cu scopul de a reduce competiția în sfera activității întreprinderilor mici și mijlocii, dar și de

---

³⁶ Robert Legvold. Corruption, the Criminalized State, and Post-Soviet Transitions, In: Corruption, Global Security, and World Order, [Brookings Institution Press](#), 2009. p. 223.

³⁷ Robert Legvold. Corruption, the Criminalized State, and Post-Soviet Transitions, In: Corruption, Global Security, and World Order, [Brookings Institution Press](#), 2009. p. 224.

a pedepsi funcționarii publici care împiedică sau elimină agenții economici de piața de desfacere. Unele din măsurile propuse au fost realizate și implementate (de ex.: angajarea în bază de concurs a funcționarilor publici sau crearea subdiviziunilor de monitorizare și raportare a actelor de corupție comise de aceștia), însă procesul s-a stopat la faza incipientă.

În cazul Georgiei, o atenție sporită s-a atras campaniei anti-corupționale orientate spre mediul de afaceri și la combaterea corupției la nivel de jos, însă fenomenul a rămas intangibil în ceea ce ține de contrabandă transfrontalieră cu arme, droguri, trafic de ființe umane etc., care înfloresc în zonele separatiste și sunt facilitate de oficialii georgieni, obișnuiți cu practici nocive de a lua mită³⁸.

Concluzii

Corupția constituie un fenomen social răspândit și bine înrădăcinat în societatea contemporană est-europeană. Actualmente, fenomenul corupției poate fi diminuat considerabil doar prin abordare sistemică a problemei dezbătute.

Reieșind din ipotezele înaintate, propunem următoarele sugestii pentru soluționarea (diminuarea) problemei majore în spațiul Europei de Est:

- Adoptarea unui cadru normativ adecvat și mecanismelor/capacităților de fortificare clar-definite ale organelor de drept, acestea fiind în concordanță cu recomandările organizațiilor internaționale.
- Garantarea transparenței maxime ale instituțiilor statale.
- Excluderea *nepotismului* și privilegierii politice în procesul promovărilor în funcții publice (este necesare de manifestat voință politică);
- Asigurarea intervenției guvernamentale pentru a diminua practicile corupționale în stat.
- Depolitizarea activității economice în statele est-europene.

Deși, nu am abordat rolul Mass-media în prevenirea și combaterea corupției, considerăm că presa liberă și societatea civilă, deopotrivă, constituie factori decisivi în monitorizarea actelor de corupție și totodată sunt de susținere reală unui lider politic care va tinde să „demonteze” statul criminalizat ex-sovietic.

---

³⁸ Alexander Kukhianidze. Organized Crime and Smuggling through Abkhazia and South Ossetia. In Sami Nevala and KaukoAromaa (eds.), *Organized Crime, Trafficking, Drugs*, Helsinki, 2004, p. 87–101.

BIBLIOGRAFIA

1. Ades, A. and R. Di Tella, Rents, Competition, and Corruption, In: *The American Economic Review*, Nr. 89(4), 1999, p. 982-993.
2. Alexander Kukhianidze. Organized Crime and Smuggling through Abkhazia and South Ossetia. In Sami Nevala and Kauko Aromaa (eds.), *Organized Crime, Trafficking, Drugs*, Helsinki, 2004, p. 87–101.
3. Arthur A. Goldsmith, Slapping the Grasping Hand: Correlates of Political Corruption in Emerging Markets, In: *The American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 58, Nr. 4, 1999, p. 865-883.
4. Ashford, B., D. Gioia, S. Robinson and L. Trevino, Re-Viewing Organizational Corruption, In: *Academy of Management Review* 33(3), 2008, p. 670-684.
5. Barry Hindess. Good government and corruption, In: *Corruption and Anti-Corruption Book*, Editor(s) Peter Larmour, Nick Wolanin Published by: Asian Pacific Press, 2013, 286 p.
6. Christoph H. Stefes, *Understanding Post-Soviet Transitions: Corruption, Collusion and Clientelism*, New York, 2005.
7. Donna M. Hughes. “The ‘Natasha’ Trade: The Transnational Shadow Market of Trafficking in Women”, In: *Journal of International Affairs*, LIII (2000), p. 628–629.
8. Federico Varese, *The Russian Mafia: Private Protection in a New Market Economy*, New York, 2002. 304p.
9. Gerring, J., Thacke S. Do Neoliberal Policies Deter Political Corruption?, In: *International Organization*, Nr. 59, 2005, p. 233-254.
10. Herzfeld, T. and C. Weiss, Corruption and Legal (In)Effectiveness: An Empirical Investigation, In: *European Journal of Political Economy*, Nr. 19(3), 2003, p. 621-632.
11. James C. Scott, *Comparative Political Corruption*, Englewood Cliffs, 1972, 227p.
12. Joel Hellman, Geraint Jones, Daniel Kaufmann, Are Foreign Investors and Multinationals Engaging in Corrupt Practices in Transition Economies, *Transition*, 2000, p. 4–7. (online) www.worldbank.org/wbi/governance/pdf/seize_synth.pdf (vizitat la 28.12. 2015).
13. Johnson, S., D. Kaufmann, P. Zoido-Lobato, Government in Transition. Regulatory Discretion and the Unofficial Economy, In: *The American Economic Review*, Nr. 88(2), 1998, p. 387-392.
14. Louise I. Shelley and Robert W. Orttung, Russia’s Efforts to Combat Human Trafficking: Efficient Crime Groups Versus Irresolute Societies and Uncoordinated States, In: William Alex Pridemore (ed.), *Ruling Russia: Law, Crime, and Justice in a Changing Society*, Lanham, 2005, p. 167–182.

15. Mauro, P. Corruption and Growth, In: The Quarterly Journal of Economics, Nr. 110(3), 1995, p. 681-712.
16. Mauro, Rivera-Batiz, F. International Financial Liberalization, Corruption and Economic Growth, In: Review of International Economics, Nr. 9(4), 2001, P. 727-737.
17. North, D. Institutions, In: The Journal of Economic Perspectives, Nr. 5(1), 1991, p. 97-112.
18. OECD, OECD Working Group on Bribery Annual Report (OECD, Paris), 2007, 50 p.
19. Preston Mendenhall, *Sold as a Sex Slave in Europe*, (online) www.msnbc.msn.com/id/3071965/print/1/displaymode/1098 (vizitat 2 Decembrie 2015). Sau Jana Costachi, "Preventing Victimization in Moldova," *Global Affairs*, VIII (2003), p. 30.
20. Peter Larmour, Nick Wolanin. An international human rights approach to corruption. Chapter Author(s): Zoe Pearson Book, Corruption and Anti-Corruption Book Editor(s), 2013. pag. 30-61.
21. Rivera-Batiz, Shleifer and Vishny, Shleifer, A., R. Vishny. Corruption, In: The Quarterly Journal of Economics 108(3), 2001, p. 599-617.
22. Rodriguez, P., D. Siegel, A. Hillman and L. Eden, Three Lenses on the Multinational Enterprise: Politics, Corruption, and Corporate Social Responsibility, In: Journal of International Business Studies, Nr. 37(6), 2006, p. 733-746.
23. Robert Legvold. Corruption, the Criminalized State, and Post-Soviet Transitions, In: Corruption, Global Security, and World Order, [Brookings Institution Press](http://www.brookings.edu) . 2009, 357 p.
24. Rose-Ackerman. Corruption. In: A Study in Political Economy, Academic Press, Diego, CA. 1999.
25. Rose-Ackerman, Corruption and Government. Causes, Consequences, and Reform. Cambridge University Press, 1999.
26. Rose-Ackerman, Grand Corruption and the Ethic of Global Business, In: Journal of Banking & Finance, Nr. 26(9), 2002, p. 1889-1918.
27. Rose-Ackerman, Trust and Honesty in Post- Socialist Societies, In: *Kyklos* 54, 2002, p. 415-443.
28. Uhlenbruck, K., P. Rodriguez, J. Doh and L. Eden, The Impact of Corruption on Entry Strategy: Evidence from Telecommunication Projects in Emerging Economies, *Organization Science*, Nr. 17(3), 2006, p. 402 - 414.
29. United Nations, Global Dynamics of Corruption (United Nations Development Programme, Vienna), 2002, 33p.

30. Venard, B., M. Hanafi, Organizational Isomorphism and Corruption in Financial Institutions: Empirical Research in Emerging Countries, In: Journal of Business Ethics, Nr. 81, 2008, p. 481-498.
31. Whitley, R., Divergent Capitalisms: The Social Structuring and Change of Business Systems? Oxford University Press, Oxford
32. Organizational Isomorphism and Corruption: An Empirical Research in Russia Author(s): Bertrand Venard Source: Journal of Business Ethics, Vol. 89, No. 1, 2009, p. 59-76.
33. World Bank, Helping Countries Combat Corruption, Poverty Reduction and Economic Management Unit, Report, June 1997.
34. World Bank, Reforming Public Institutions and Strengthening Governance, Public Sector Group, Poverty Reduction and Economic Management Network, Report, November 2000.